

Minister voor Bestuurlijke Vernieuwing en
Koninkrijksrelaties
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Onderwerp

Registratie op provinciaal niveau van landelijk
geregistreerde aanduidingen met toevoeging

Geachte heer Pechtold,

1. Inleiding

Regelmatig wordt aan het secretariaat van de Kiesraad de vraag voorgelegd of het mogelijk is voor de verkiezingen op provinciaal of lokaal niveau een landelijk geregistreerde aanduiding te laten registreren, met daaraan toegevoegd de provincienaam of gemeentenaam. Het gaat hier dus om de vraag of het mogelijk is dat bijvoorbeeld de lokale afdeling in Den Haag van het Christen Democratisch Appèl (CDA), in haar gemeente de aanduiding 'Christen Democratisch Appel Den Haag' of 'CDA Den Haag' kan laten registreren. Naar aanleiding hiervan, brengt de Kiesraad u graag dit spontane advies uit over dit onderwerp. De Kiesraad plaatst vooraf wel een relativerende kanttekening bij het advies. Ook al worden regelmatig vragen gesteld over dit onderwerp, het realiteitsgehalte is echter gering omdat in de praktijk provinciale en lokale afdelingen wel overwegen een 'eigen' aanduiding te laten registreren, maar hier in de meeste gevallen niet toe overgegaan.

Het oordeel of de aanduiding 'CDA Den Haag' of 'CDA Limburg' of een vergelijkbaar aanduiding is toegestaan komt uiteraard formeel niet toe aan het kabinet of aan de Kiesraad. Het is het centraal stembureau op provinciaal of lokaal niveau dat hierover gaat en in beroep de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Gezien de vragen die hem over dit onderwerp in de praktijk bereiken, acht de Kiesraad het gewenst dat over dit onderwerp meer duidelijkheid ontstaat. Voor de leesbaarheid van het advies en het gemak, wordt in dit advies in het vervolg registratie van de aanduiding 'CDA Den Haag' wel als voorbeeld gebruikt.

2. Samenvatting van het advies

a. Mede gelet op de parlementaire geschiedenis bij een wijziging van de Kieswet in 1989 en de jurisprudentie is het naar het oordeel van de Kiesraad in principe mogelijk

Datum
15 april 2005

Ons kenmerk
2005-0000053354

Onderdeel
Kiesraad

Inlichtingen
Mw. mr. drs. E.B. Pronk
T (070) 426 8771
F (070) 426 7634

Uw kenmerk

Blad
1 van 5

Aantal bijlagen
0

Bezoekadres
Herengracht 17
2511 EG Den Haag

Datum
15 april 2005

Ons kenmerk
2005-0000053354

Onderdeel
Kiesraad

Blad
2 van 5

dat op provinciaal en lokaal niveau een landelijk geregistreerde aanduiding met daaraan de toevoeging van de provincie- of gemeentenaam wordt geregistreerd.

b. Er dient dan wel sprake te zijn van een andere politieke groepering dan de politieke groepering die op landelijk niveau de aanduiding heeft laten registreren.

c. Bovendien dient aan de formele vereisten voor registratie te worden voldaan, waarvan de belangrijkste is dat sprake is van een vereniging met volledige rechtsbevoegdheid.

d. Tenslotte dient het verzoek te zijn gedaan door een politieke groepering die onderdeel is van of ressorteert onder de landelijke politieke groepering.

3. Parlementaire geschiedenis: Wijziging Kieswet in 1989

In het kader van een wijziging van de Kieswet die in 1989 plaatsvond, heeft de regering zich expliciet op het standpunt gesteld dat het mogelijk moet zijn op provinciaal of lokaal niveau een aanduiding te laten registreren van een combinatie van een landelijk geregistreerde aanduiding met een toevoeging. De volgende passages zijn hier relevant:

De registratieregeling in de Kieswet sluit niet uit dat een provinciale of plaatselijke afdeling van een landelijke groepering als afzonderlijke groepering op dit lagere niveau een eigen aanduiding laat registreren. Zij zal dan aan de in artikel G 2, respectievelijk artikel G 3 gestelde vereisten voor registratie moeten voldoen. Bij de beoordeling van de aanvaardbaarheid van de te registreren aanduiding door het centraal stembureau voor de verkiezing van provinciale staten, respectievelijk de gemeenteraad rijst dan de vraag of de aanduiding geheel of in hoofdzaak overeenstemt met een reeds op de voet van artikel G 1 geregistreerde aanduiding van een andere politieke groepering en daardoor verwarring te duchten is. Het centraal stembureau zal deze vraag ontkennend kunnen beantwoorden, aangezien de landelijke groepering weliswaar als een 'andere politieke groepering' is te beschouwen en de aanduidingen in hoofdzaak kunnen overeenstemmen, maar door de organisatorische en politieke verbondenheid tussen beide groeperingen geen vrees voor verwarring behoeft te bestaan. Op deze wijze zou dus bijvoorbeeld denkbaar zijn dat het CDA in de provincie Limburg onder de aanduiding 'CDA/Limburg' aan de verkiezing voor provinciale staten deelneemt.

4. Jurisprudentie

Ook volgens de jurisprudentie is registratie van een landelijke aanduiding, gecombineerd met een toevoeging van een provincie- of gemeentenaam mogelijk, mits sprake is van een verzoek van een politieke groepering die 'een onderdeel is van, of een partij op nationaal niveau ressorterende onder'. Voor wat betreft de jurisprudentie kan op de volgende zaken worden gewezen:

Datum
15 april 2005

Ons kenmerk
2005-0000053354

Onderdeel
Kiesraad

Blad
3 van 5

LPF Terneuzen naast Lijst Pim Fortuyn

Deze zaak diende in september 2002 voor de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Op dat moment was voor de Politieke Vereniging Lijst Pim Fortuyn de aanduiding 'Lijst Pim Fortuyn' in plaats van de huidige aanduiding 'Lijst Pim Fortuyn (LPF)' geregistreerd. In deze zaak ging het daarom niet om de vraag of er in hoofdzaak overeenstemming was tussen de aanduiding 'LPF Terneuzen' naast 'Lijst Pim Fortuyn', waardoor er verwarring is te duchten (artikel G 3, vierde lid, onder b, van de Kieswet), maar om de vraag of de aanduiding 'LPF Terneuzen' anderszins misleidend is voor de kiezer (artikel G 3, vierde lid, onder c, van de Kieswet). De ABRvS oordeelde:¹

Vastgesteld wordt, dat de politieke groepering 'Lijst Pim Fortuyn' zowel door de Tweede Kamerfractie alsook door de media wordt aangeduid als LPF en daardoor in den lande deze politieke groepering voor de kiezer én in het maatschappelijk verkeer algemeen bekend is als LPF. Bij de kiezer kan bij de vermelding 'LPF Terneuzen' dan ook de indruk ontstaan dat het daarbij gaat om een afdeling van - of een partij op lokaal niveau ressorterende onder - de eerdergenoemde politieke groepering. Gelet hierop moet de aanduiding 'LPF Terneuzen' als anderszins misleidend, als bedoeld in artikel G 3, aanhef en onder c, van de Kieswet, worden aangemerkt. Verweerder had het verzoek van de vereniging 'LPF Terneuzen' om registratie van deze aanduiding dan ook moeten afwijzen.

'Nederland transparant' naast 'Europa Transparant'

De Kiesraad had bij besluit van 7 juli 2004 het verzoek tot registratie voor de Tweede-Kamerverkiezingen van de aanduiding 'Nederland Transparant' toegewezen. Daarbij had hij in aanmerking genomen dat de toevoeging 'Transparant' een algemeen begrip is dat niet door één politieke groepering kan worden geclaimd.² De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State was het hier niet mee eens en vernietigde de uitspraak. Het beroep was ingesteld door de politieke groepering Europa Transparant. De ABRvS oordeelde:³

Appellant heeft aan de verkiezing van de leden van het Europees Parlement deelgenomen onder de daartoe geregistreeerde aanduiding Europa Transparant. Indien voor de verkiezing voor de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal voor Nederland Transparant de voor haar gewenste aanduiding wordt geregistreerd en zij vervolgens onder die aanduiding op de

¹ ABRvS 27 september 2002, nr. 200204965/1.

² NB. De aanduiding 'Europa Transparant' is uitsluitend voor de EP-verkiezingen geregistreerd. Registraties op EP-niveau, werken niet door naar de Tweede-Kamerverkiezingen. Evenmin hoeft bij de registratie voor de TK-verkiezingen gekeken te worden of de aanduiding geheel of in hoofdzaak overeenstemt met een geregistreeerde aanduiding op EP-niveau, waardoor verwarring is te duchten. Wel kan tot de conclusie gekomen worden dat een verzoek tot registratie van een aanduiding voor het TK-niveau afgewezen dient te worden, omdat de aanduiding anderszins misleidend is voor de kiezer op de grond dat ten onrechte de indruk wordt gewekt dat er een relatie bestaat met een voor de EP-verkiezingen geregistreeerde aanduiding.

³ ABRvS 10 augustus 2004, nr. 200405954.

Datum
15 april 2005

Ons kenmerk
2005-0000053354

Onderdeel
Kiesraad

Blad
4 van 5

kandidatenlijst wordt vermeld, kan bij de kiezer de indruk worden gewekt dat het gaat om een onderdeel van, of een partij op nationaal niveau ressorterende onder, appelante, terwijl daarvan geen sprake is. Aan deze mogelijkheid heeft de Kiesraad ten onrechte niet de betekenis gehecht die daaraan ingevolge artikel G 1, vierde lid, aanhef en onder c, van de Kieswet gehecht moest worden.

5. Wanneer is sprake van een 'onderdeel van, of een partij ressorterende onder'?

Gelet op de jurisprudentie, dient de vraag te worden gesteld wanneer sprake is van 'een onderdeel van de landelijke partij of een partij op provinciaal niveau ressorterende onder de landelijke partij'. De ABRvS omschrijft dit vereiste functioneel, dus er lijken meerdere interpretaties mogelijk.

In de eerste plaats lijkt de Kiesraad het mogelijk dat het verband tussen beide partijen uit een overeenkomst blijkt. Er wordt op gewezen dat de Kiesraad bij besluit van 8 december 2004 het tweede verzoek tot registratie van de aanduiding 'Nederland Transparant' alsnog heeft toegewezen. Bij dit registratieverzoek was overgelegd een overeenkomst tussen Europa Transparant en Nederland Transparant. In deze overeenkomst werd onder meer afgesproken dat Europa Transparant zonder enig voorbehoud toestaat dat Nederland Transparant deelneemt aan de Tweede-Kamerverkiezingen, als onderdeel van Europa Transparant en/of partij op nationaal niveau, en zich als zodanig bij de Kiesraad laat registreren. Bovendien hadden de besturen van beide politieke groeperingen dezelfde samenstelling. Op basis hiervan heeft de Kiesraad aangenomen dat sprake is van een 'onderdeel van de landelijke partij of een partij op nationaal niveau ressorterende onder de andere partij'.

Naast een overeenkomst acht de Kiesraad het ook goed verdedigbaar dat sprake is van een 'onderdeel van de landelijke partij of een partij op provinciaal of lokaal niveau ressorterend onder de landelijke partij' als bij het registratieverzoek een verklaring van geen bezwaar van de landelijke politieke partij wordt overgelegd, dan wel dat de provinciale of lokale politieke groepering lid is van de landelijke politieke groepering.

De Kiesraad wijst erop dat centrale stembureaus op lokaal of provinciaal niveau, geconfronteerd met een verzoek tot registratie van een landelijke aanduiding, gecombineerd met een provincie- of gemeentenaam, overeenkomstig artikel 4:8 van de Algemene wet bestuursrecht de desbetreffende landelijke politieke groepering in de gelegenheid zal moeten stellen haar zienswijze over het registratieverzoek naar voren te brengen.

Datum
15 april 2005

Ons kenmerk
2005-0000053354

Onderdeel
Kiesraad

Blad
5 van 5

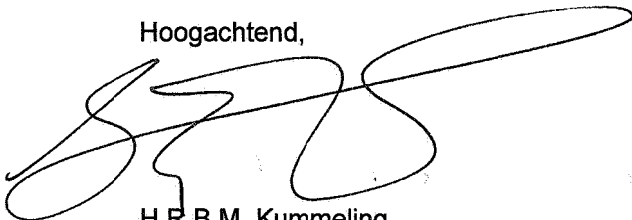
6. Praktische consequenties van het toestaan van 'CDA Den Haag' of een vergelijkbare aanduiding

Van de registratie op gemeentelijk niveau van de aanduiding 'CDA Den Haag' kan in de praktijk als gezegd alleen sprake zijn indien aan de formele vereisten is voldaan. Van belang daarbij is dat sprake zal moeten zijn van een andere politieke groepering dan de politieke groepering die op landelijk niveau de aanduiding heeft laten registreren. Dit volgt uit de in het eerste lid van de in de artikelen G 2 en G 3 opgenomen zinsnede 'Een politieke groepering waarvan de aanduiding niet reeds bij het centraal stembureau voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer is geregistreerd'.

Indien op lokaal niveau het verzoek om registratie van de aanduiding onherroepelijk is toegewezen, kan de (wellicht theoretische) situatie zich bij een volgende provinciale verkiezing voordoen dat op het stembiljet zowel een lijst met daarboven de landelijke geregistreerde aanduiding wordt vermeld, als een lijst met de provinciale aanduiding. De landelijk geregistreerde aanduiding 'Christen Democratisch Appèl (CDA)' werkt namelijk op grond van artikel G 4 van de Kieswet door naar de staten- en raadsverkiezingen. Het provinciaal en gemeentelijk centraal stembureau dient de doorwerking van een landelijk geregistreerde aanduiding tegen te houden indien de geregistreerde aanduiding geheel of in hoofdzaak overeenstemt met een reeds voor de staten- of de raadsverkiezingen geregistreerde aanduiding van een andere politieke groepering, en daardoor verwarring is te duchten (artikel G 4, tweede lid, van de Kieswet). Het centraal stembureau kan echter niet tot dit standpunt komen ten aanzien van de aanduidingen CDA en CDA Den Haag, indien het centraal stembureau in een eerder stadium heeft geoordeeld dat de aanduiding 'CDA Den Haag' weliswaar gedeeltelijk overeenstemt met de landelijk geregistreerde aanduiding 'CDA', maar dat door de onderlinge relatie tussen het CDA en de lokale afdeling geen verwarring bij de kiezer is te duchten.

Een afschrift van deze brief zal worden gezonden aan de hoofdbesturen van de bij de Kiesraad geregistreerde politieke groeperingen voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer.

Hoogachtend,

H.R.B.M. Kummeling,
voorzitter

E.B. Pronk,
secretaris